

Hải quan chuyển từ tiền kiểm sang hậu kiểm, mở rộng dư địa cho doanh nghiệp

06:08 30/10/2026

Cắt giảm điều kiện kinh doanh, mở rộng lựa chọn địa điểm làm thủ tục và tăng xử lý hồ sơ điện tử đang tạo thêm quyền chủ động cho doanh nghiệp xuất nhập khẩu. Cùng với đó, phương thức quản lý của ngành Hải quan từng bước chuyển theo hướng giảm can thiệp hành chính trước khi hoạt động diễn ra, tăng trách nhiệm tuân thủ của doanh nghiệp và giám sát trên cơ sở dữ liệu.

Doanh nghiệp chủ động hơn trong hoạt động kinh doanh

Theo Ban Giám sát quản lý về hải quan (Cục Hải quan), lĩnh vực hải quan hiện còn 2 ngành, nghề đầu tư kinh doanh có điều kiện, gồm kinh doanh kho ngoại quan, địa điểm thu gom hàng lẻ và kinh doanh địa điểm làm thủ tục hải quan, tập kết, kiểm tra, giám sát hải quan.

Tổng số thủ tục hành chính giảm còn 137 thủ tục, tính cả 6 thủ tục được xác định bãi bỏ từ ngày 1/7/2026. Trong lĩnh vực điều kiện kinh doanh, 16/29 điều kiện đã được cắt giảm, hoàn thành 100% kế hoạch theo Quyết định số 1848/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ về cắt giảm, đơn giản hóa thủ tục hành chính liên quan đến hoạt động sản xuất, kinh doanh thuộc phạm vi quản lý của Bộ Tài chính.



Mở rộng lựa chọn địa điểm làm thủ tục giúp doanh nghiệp linh hoạt hơn trong tổ chức nhập khẩu nguyên liệu phục vụ sản xuất.

Điểm đáng chú ý không chỉ nằm ở số lượng thủ tục được cắt giảm, mà còn ở việc thay đổi cách doanh nghiệp tiếp cận quy trình quản lý. Thay vì phải thực hiện nhiều bước xin cấp phép, xác nhận hoặc điều chỉnh giấy chứng nhận, một số hoạt động được chuyển sang cơ chế thông báo, tự công bố và chịu trách nhiệm về việc đáp ứng các tiêu chuẩn theo quy định.

Sự thay đổi này thể hiện rõ trong hoạt động kinh doanh hàng miễn thuế. Nghị định số 273/2026/NĐ-CP bãi bỏ thủ tục cấp giấy phép nhập khẩu thuốc lá để bán tại cửa hàng miễn thuế; đồng thời đơn giản hóa thủ tục bán hàng cho thuyền viên làm việc trên tàu biển chạy tuyến quốc tế khi bỏ yêu cầu xuất trình đơn đặt hàng và danh sách thuyền viên.

Thông tin cá nhân của người mua cũng có thể được khai thác từ Cơ sở dữ liệu quốc gia về dân cư và các cơ sở dữ liệu liên quan, thay vì bắt buộc xuất trình giấy tờ bản giấy. Các thủ tục kiểm tra, giám sát vận chuyển hàng miễn thuế được thực hiện thông qua hệ thống xử lý dữ liệu điện tử hải quan.

Theo hướng dẫn tại Thông tư số 82/2026/TT-BTC, doanh nghiệp kinh doanh hàng miễn thuế có thể chủ động hơn trong việc bố trí, mở rộng, thu hẹp hoặc di chuyển địa điểm kinh doanh theo cơ chế thông báo và đáp ứng tiêu chuẩn pháp luật quy định. Các thủ tục được thực hiện trực tuyến qua Cổng thông tin điện tử hải quan.

Theo cơ chế này, nếu trong 10 ngày làm việc cơ quan Hải quan không có ý kiến hoặc lập biên bản ghi nhận địa điểm đáp ứng tiêu chuẩn, doanh nghiệp được tự công bố địa điểm đủ tiêu chuẩn để đi vào hoạt động. Thay đổi này giúp giảm

thời gian chờ xử lý hồ sơ, tạo điều kiện để doanh nghiệp chủ động hơn trong kế hoạch đầu tư và tổ chức kinh doanh.

Tuy nhiên, quyền chủ động cao hơn cũng đi kèm trách nhiệm lớn hơn. Doanh nghiệp phải tự bảo đảm đáp ứng các tiêu chuẩn, điều kiện và chịu trách nhiệm trước pháp luật về hoạt động của mình. Vì vậy, cải cách thủ tục không đồng nghĩa với nói lỏng yêu cầu tuân thủ, mà hướng tới giảm các khâu hành chính không cần thiết trong khi vẫn duy trì yêu cầu quản lý.

Giảm chi phí logistics, hỗ trợ hoạt động sản xuất xuất khẩu

Cải cách thủ tục hải quan còn tác động trực tiếp đến việc tổ chức chuỗi cung ứng của doanh nghiệp, đặc biệt với các đơn vị nhập khẩu nguyên liệu, vật tư, máy móc và thiết bị phục vụ gia công, sản xuất xuất khẩu.

Theo Thông tư số 121/2025/TT-BTC, doanh nghiệp không phải là doanh nghiệp chế xuất được làm thủ tục nhập khẩu tại cơ quan Hải quan nơi đặt trụ sở chính, cơ sở sản xuất, chi nhánh hoặc tại cửa khẩu nhập. Đối với doanh nghiệp chế xuất, quy định cũng cho phép thực hiện thủ tục đối với một số nhóm hàng tại cơ quan Hải quan quản lý địa bàn nơi có cơ sở sản xuất; trường hợp có nhiều chi nhánh, doanh nghiệp được lựa chọn cơ quan Hải quan nơi đặt trụ sở chính hoặc chi nhánh theo quy định.

So với quy định trước đây tại Thông tư số 38/2015/TT-BTC và Thông tư số 39/2018/TT-BTC, việc mở rộng lựa chọn địa điểm làm thủ tục tạo thêm phương án tổ chức hoạt động cho doanh nghiệp, nhất là những đơn vị có cơ sở sản xuất ở nhiều địa bàn.

Khi địa điểm làm thủ tục phù hợp hơn với tổ chức sản xuất và chuỗi cung ứng, doanh nghiệp có thể giảm khâu điều phối hồ sơ, chủ động kế hoạch tiếp nhận nguyên liệu và hạn chế các công việc phát sinh. Tác động cụ thể phụ thuộc vào đặc điểm từng doanh nghiệp, nhưng đây là hướng cải cách có ý nghĩa đối với những đơn vị thường xuyên nhập khẩu đầu vào phục vụ sản xuất.

Về tổng thể, việc giảm giấy tờ, tăng khai thác dữ liệu điện tử và mở rộng lựa chọn địa điểm làm thủ tục đang hướng đến giải quyết các chi phí tuân thủ phát sinh trong quá trình hoạt động. Đối với doanh nghiệp xuất nhập khẩu, thời gian xử lý hồ sơ và tính linh hoạt trong tổ chức logistics có thể ảnh hưởng đến tiến độ giao hàng, kế hoạch sản xuất và chi phí vận hành.

Theo mục tiêu Chính phủ đặt ra, ngành Hải quan tiếp tục hướng tới bãi bỏ tối thiểu 30% điều kiện đầu tư kinh doanh không cần thiết, giảm tối thiểu 30% thời gian giải quyết thủ tục hành chính và giảm tối thiểu 30% chi phí tuân thủ cho

người dân, doanh nghiệp.

Để những mục tiêu này tạo ra chuyển biến thực chất, hiệu quả cải cách cần được đánh giá không chỉ qua số thủ tục bị bãi bỏ, mà còn qua thời gian xử lý thực tế, chi phí doanh nghiệp tiết kiệm được và mức độ thuận lợi khi đưa hàng hóa vào sản xuất, lưu thông. Khi doanh nghiệp được trao thêm quyền chủ động và cơ quan quản lý nâng cao năng lực giám sát bằng dữ liệu, cải cách hải quan mới có thể tạo tác động rõ nét hơn đến môi trường kinh doanh.

Minh Thành (t/h)